

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

وضعیت پرداخت‌های غیررسمی برای خدمات سلامت در خانوارهای ایرانی (سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶)

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران
دسیرخانه دیدهبانی سلامت

حق معنوی این اثر متعلق به مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، سازمانی است که برای دیده‌بانی وضعیت سلامت، تولید و ترویج به کارگیری شواهد علمی مورد نیاز برنامه‌ریزان و سیاستگذاران سلامت در سطح ملی ایجاد شده است.

تمرکز اصلی مؤسسه فعالیت بر روی نتایج و پیامدهای اقدامات و مداخلات انجام شده در حوزه سلامت است.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران در تلاش است با عمل به رسالت خود به‌عنوان دیده‌بان سلامت کشور با استفاده از همه توان دانشی داخل کشور و به کارگیری ظرفیت‌های دانشی بین‌المللی، ضمن پیش‌بینی روندها و رصد شاخص‌های نظام سلامت؛ و با استفاده از تجربیات سایر نظام‌های سلامت؛ مداخلات مؤثر برای اصلاحات در نظام سلامت را طراحی و توصیه کند و در صورت اجرای آنها به ارزیابی و پایش مداخلات پردازد؛ از سویی به‌عنوان مرجع و مشاور تأمین شواهد علمی تصمیم‌گیران سلامت در کشور و دیده‌بانی منطقه شناخته شود و از این طریق مجریان و متولیان حوزه سلامت را در دستیابی به جامعه سالم یاری می‌کند.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

تهران، بلوار کشاورز، خیابان وصال شیرازی، خیابان بزرگمهر شرقی، پلاک ۷۰

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت، جمهوری اسلامی ایران

nihrtums.ac.ir

میانگین پرداخت‌های غیررسمی برای خدمات سلامت در خانوارهای ایرانی در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶

سهم از هزینه‌های سلامت

براساس آنچه که در برنامه ششم توسعه اعلام شده است رقم هدف‌گذاری شده برای کاهش پرداخت مستقیم از جیب در حدود ۲۰ درصد کل هزینه‌های سلامت است. با احتساب سهم برآورد شده پرداخت‌های غیررسمی در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶، اگر امکان حذف کامل پرداخت‌های غیررسمی فراهم شود تا رسیدن به رقم هدف‌گذاری شده کمتر از **۵ درصد** باقی مانده است؛

سهم کلی پرداخت غیررسمی از هزینه‌های کل سلامت در سال‌های مورد بررسی **۳/۵ درصد** می‌باشد؛

سهم انواع منابع در هزینه‌های سلامت در سال ۱۳۹۵ عبارتند از: **۳۰/۶ درصد** (سهم بیمه‌های سلامت)، **۳۵/۲ درصد** (سهم از پرداخت از جیب)، **۲۳/۸ درصد** (سهم دولت داخلی)، **۶/۱ درصد** (سهم بیمه‌های تکمیلی) و **۴/۳ درصد** (سهم سایر بخش‌های خصوصی). این ارقام برای سال ۱۳۹۶ هنوز استخراج نشده است.

رخداد هزینه‌های کمرشکن به دنبال پرداخت‌های غیررسمی

درصدی از جمعیت که در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ پرداخت‌های غیررسمی داشته‌اند و با هزینه‌های کمرشکن سلامت مواجه شده‌اند، بترتیب **۷/۹۹٪** و **۷/۰۴٪** درصد بوده است؛

درصدی از جمعیت که در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ پرداخت‌های غیررسمی نداشته‌اند و با هزینه‌های کمرشکن سلامت مواجه شده‌اند، بترتیب **۱/۸۶٪** درصد و **۱/۷۱٪** درصد بوده است؛

در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ بترتیب **۲/۳۷٪** درصد و **۲/۱۱٪** درصد از کل جمعیت ایران به علت پرداخت از جیب برای دریافت خدمات سلامت با هزینه‌های کمرشکن سلامت مواجه شده‌اند؛

متوسط پرداخت مستقیم از جیب در خانوارهایی که با هزینه‌های کمرشکن سلامت مواجه شده‌اند و برای دریافت خدمات سلامت، پرداخت‌های غیررسمی هم داشته‌اند، در سال ۱۳۹۵ برابر با **۱۶۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال** (با **۷,۲۴۰,۰۰۰** و **۶۳,۲۰۰,۰۰۰** بترتیب به عنوان کمترین و بیشترین مقدار) و در سال ۱۳۹۶ برابر با **۱۶۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال** (با **۶,۰۰۰,۰۰۰** و **۱۰,۰۱۰,۰۰۰** ریال بترتیب به عنوان کمترین و بیشترین مقدار) بوده است.

وضعیت پرداخت‌های غیررسمی برای خدمات سلامت در خانوارهای ایرانی (سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶)

تعریف پرداخت غیررسمی

مشارکت مالی مستقیم بیمار یا هر فرد به نمایندگی از بیمار است که علاوه بر آنچه به صورت رسمی به عنوان هزینه خدمت تعیین شده به ارائه دهنده خدمت (شخص یا مرکز ارائه) پرداخت می‌نماید. این مشارکت می‌تواند در قالب پرداخت پول نقد، هدیه یا خدمت باشد. پرداخت بابت خرید دارو و تجهیزات پزشکی توسط بیماران یا اعضای خانواده آنها در شرایطی که تهیه این خدمات برعهده مرکز ارائه دهنده خدمات سلامت باشد نیز در دسته پرداخت‌های غیررسمی تلقی می‌شود.

اطلاعاتی که برای محاسبه پرداخت غیررسمی از خانوارها پرسیده شده است

سوالات مربوط به پرداخت‌های غیررسمی در حوزه سلامت از سال ۱۳۹۵ در بخش خدمات بیمارستانی پرسشنامه هزینه - درآمد خانوار درج شده است (که در پیمایش‌های سال‌های قبل پرسیده نشده است)؛ و عبارتند از:

- هزینه پرداختی برای آزمایشگاه، دارو و تجهیزات در طول مدت بستری و قبل از ترخیص (خارج از صورت حساب) در مراکز، درمانگاه و بیمارستان‌های متعلق به دانشگاه علوم پزشکی؛
- هزینه پرداختی برای آزمایشگاه، دارو و تجهیزات در طول مدت بستری و قبل از ترخیص (خارج از صورت حساب) در سایر مراکز و بیمارستان‌ها (مراکز وابسته به سازمان تامین اجتماعی، نیروهای مسلح، شرکت نفت، دانشگاه آزاد، خصوصی و خیریه)؛
- حق‌الزحمه پرداختی بابت عمل جراحی و سایر موارد برای بیمار بستری خارج از صورت حساب بیمارستان در مراکز، درمانگاه و بیمارستان‌های متعلق به دانشگاه علوم پزشکی؛
- حق‌الزحمه پرداختی بابت عمل جراحی و سایر موارد برای بیمار بستری خارج از صورت حساب بیمارستان در سایر مراکز و بیمارستان‌ها (مراکز وابسته به سازمان تامین اجتماعی، نیروهای مسلح، شرکت نفت، دانشگاه آزاد، خصوصی و خیریه).

۱۳۹۶

۷/۲ درصد

۸/۹۱ درصد

۴۰ هزار میلیارد ریال

سهم پرداخت غیررسمی خانوارهای ایرانی

سهم پرداخت‌های غیررسمی از کل پرداخت‌های مستقیم از جیب

مجموع رقم ریالی پرداخت‌های غیررسمی

۸ درصد

۹/۹۷ درصد

۳۸ هزار میلیارد ریال

۱۳۹۵

۱۳۹۶
ریال ۲۲,۷۲۸,۶۵۸۱۳۹۵
ریال ۱۹,۸۷۲,۷۳۶

میانگین مقدار پرداخت غیررسمی در افرادی که پرداخت کرده‌اند

معرفی گزاره برگ

نوشتار تک‌برگ برای ارائه اطلاعات در چارچوبی است که نکات کلیدی در آن برجسته شده است.

در پاسخ به چه پرسش‌هایی تدوین شده است؟

۱. رصد وضعیت سلامت و هزینه‌های سلامتی برای پیش و ارزیابی حرکت نظام سلامت جهت رسیدن به پوشش همگانی سلامت؛
۲. تخمین مقدار پرداخت غیررسمی از سوالات اصلی سیاستگذار ارشد وزارت بهداشت بعد از اجرای مداخلات متعدد طرح تحول سلامت می‌باشد.

شامل چه مواردی است؟

اطلاعات منتج از تحلیل آخرین داده‌های ارائه شده در پیمایش هزینه - درآمد خانوار که توسط مرکز آمار ایران اجرا شده است. این داده‌ها در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ گردآوری شده‌اند؛

تمام هزینه‌ها براساس رقم هزینه جاری محاسبه شده است.

شامل چه مواردی نیست؟

شامل مرور و مقایسه با گزارش‌های مرتبط با پرداخت‌های غیررسمی نیست؛

شامل تحلیل داده‌های پیمایش هزینه - درآمد خانوار در سال قبل از ۱۳۹۵ نمی‌باشد.

نتیجه‌گیری

پرداخت‌های غیررسمی سهم قابل توجهی از مقدار پرداخت از جیب را در جمعیت به خود اختصاص می‌دهند. این پرداخت در تمام جمعیت رخ می‌دهد و مداخله مجدد برای کاهش مقادیر این پرداخت‌ها در بخش‌های غیر از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مورد نیاز است. رخداد این هزینه‌ها در صورت عدم کنترل، رسیدن به حفاظت مالی ۱۰۰ درصد (هدف نظام سلامت در سال ۲۰۲۵ میلادی) را با مشکل مواجه خواهد کرد.

